

Økonomisk Analyse

Ikke tegn på øget lønspredning i Danmark

De Økonomiske Råd pegede i deres efterårsrapport 2016 på, at forskellene i erhvervsindkomsterne har været stigende, særligt i årene efter krisens start i 2008. I rapporten er det en hypotese, at en del af den stigende ulighed i arbejdsindkomster kan tilskrives større lønspredning.

Denne analyse ser nærmere på, hvordan forskellene i erhvervsindkomsterne har udviklet sig, og om der er tegn på øget lønspredning. Mange forhold spiller ind, men det er ikke tegn på, at øget lønspredning er en vigtig forklaring.

Det er korrekt, at der er sket en stigning i forskellene i erhvervsindkomsterne fra 2008 til 2014, når der tages udgangspunkt i indkomsterne på familieniveau for hele befolkningen. For at kunne vurdere, om udviklingen er udtryk for øget lønspredning, er det nødvendigt at gå et spadestik dybere.

Øget studietilbøjelighed har medført, at andelen af studerende med relativt lave erhvervsindkomster er øget, særligt i perioden efter 2008. Tilsvarende er andelen af over 65-årige med erhvervsindkomst steget i perioden. En stigning i antallet af deltidsansatte vil kunne bidrage til at øge de observerede indkomstforskelle. Samtidig har loftet over indbetaling til ratepensioner måleteknisk medført en stigning i de observerede forskelle i erhvervsindkomsterne siden 2010, hvor loftet blev indført.

Når der korrigeres for disse forhold, er der ikke tegn på, at forskellen i erhvervsindkomsterne er øget siden 2008. Der er heller ikke tegn på øget lønspredning for forskellige uddannelsesniveauer.

Forskelle i erhvervsindkomsterne

I disse år debatteres det både i Danmark og internationalt, om lønspredningen øges. Én hypotese er, at den teknologiske udvikling og globaliseringen betyder, at topindkomsterne får hele eller størstedelen af velstandsfremgangen.

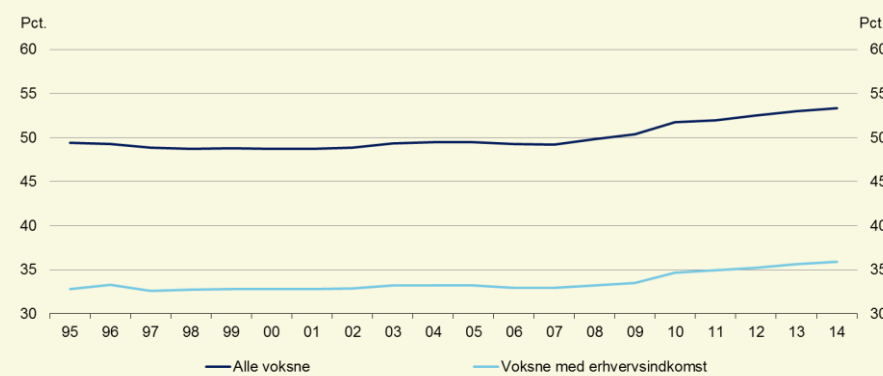
Denne analyse ser nærmere på, hvordan fordelingen af erhvervsindkomsterne har udviklet sig i Danmark siden midten af 90'erne. Erhvervsindkomsterne består af lønindkomst for lønmodtageres vedkommende samt eventuel indkomst fra virksomheder for selvstændigt erhvervsdrivende. Begrebet 'lønspredning' bruges ofte om forskelle i time- eller månedslønninger. I denne analyse tages udgangspunkt i de årlige indkomster, hvilket ikke vurderes at have

betydning for de overordnede konklusioner. Der er fokus på markedsindkomsterne og ikke betydningen af skattereformer mv., hvorfor alle opgørelserne tager udgangspunkt i årlige indkomster før skat.

De Økonomiske Råds formandskab pegede i deres efterårsrapport for 2016 på, at forskellene i erhvervsindkomsterne har været stigende. Konklusionen er baseret på en opgørelse af erhvervsindkomster på familieniveau. Forskellene i familiernes erhvervsindkomster målt ved Gini-koefficienten steg fra 49,4 pct. i 1995 til 53,3 pct. i 2014, jf. figur 1.

Figur 1

Forskelle i familiernes erhvervsindkomster, 1995 til 2014

Anm.: Gini-koefficienter i året for personer, der er fyldt 18 år. Erhvervsindkomsten er sammensat af lønindkomst, honorarer, syge- og barseldagspenge og virksomhedsindkomst. Erhvervsindkomsten er familieækvivaleret og før skat. De opgjorte indkomstforskelle afviger en smule fra opgørelserne i DØRS efterårsrapport 2016 pga. mindre forskelle i beregningsmetode og -grundlag.

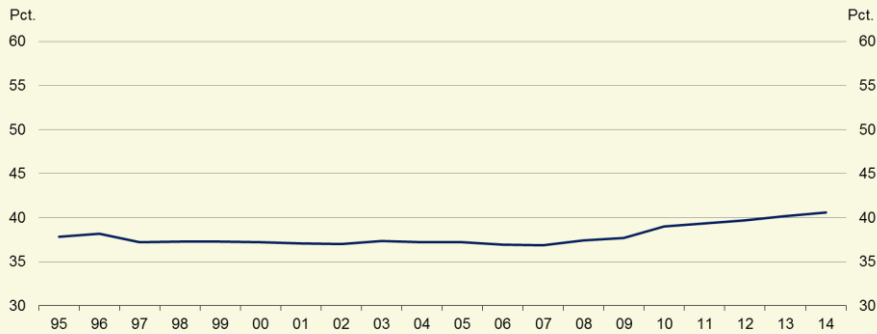
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Stigningen er især sket efter 2008, og man kan derfor få den tanke, at vi også i Danmark oplever, at topindkomsterne får større lønfremgang end bunden og midten af lønfordelingen. Opgørelsen kan imidlertid ikke bruges til at konkludere noget om lønspredningen i Danmark.

Erhvervsindkomstforskellene er ovenfor belyst med udgangspunkt i familiernes samlede indkomst. Det hænger sammen med, at den *disponible* indkomst – som i mange sammenhænge er det centrale begreb i fordelingsanalyser – normalt er opgjort på familieniveau. Hvis man skal forstå, hvordan erhvervsindkomsterne har udviklet sig, er det imidlertid nødvendigt at se på de *personlige* erhvervsindkomster, da ændringer i forskellene blandt andet kan dække over ændrede familiestrukturer.

Forskellene i de personlige erhvervsindkomster for alle med erhvervsindkomst steg fra 37,8 pct. i 1995 til 40,6 pct. i 2014, jf. figur 2.

Figur 2
Forskelle i personlige erhvervsindkomster, 1995 til 2014

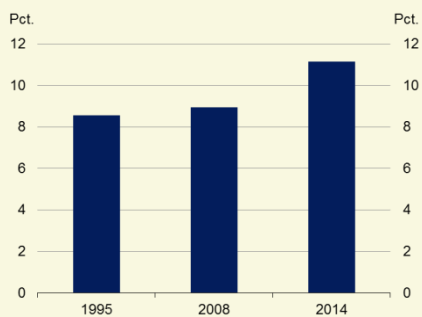

Anm.: Over 18-årige med erhvervsindkomst. Se anmærkingen til figur 1.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

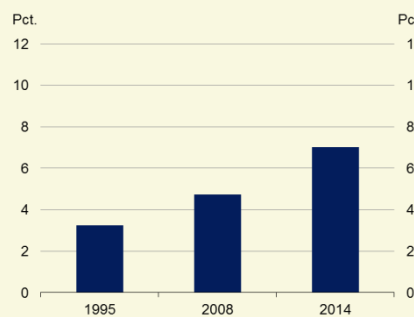
De stigende forskelle i erhvervsindkomsterne siden 2008 kan hænge sammen med mange forhold. Det kan blandt andet spille en rolle, at der er kommet flere studerende, der typisk har et studiejob af mindre omfang med henblik på at supplere SU'en. Stigningen i antallet af studerende med erhvervsindkomst har således medført et øget antal personer med en relativt lav erhvervsindkomst.

Den stigende studietilbøjelighed i de senere år har betydet, at studerendes andel af alle med erhvervsindkomst er øget fra godt 9 pct. i 2008 til godt 11 pct. i 2014, jf. figur 3.

Figur 3
Studerende som andel af over 18-årige med erhvervsindkomst

Figur 4
Over 65-årige som andel af over 18-årige med erhvervsindkomst

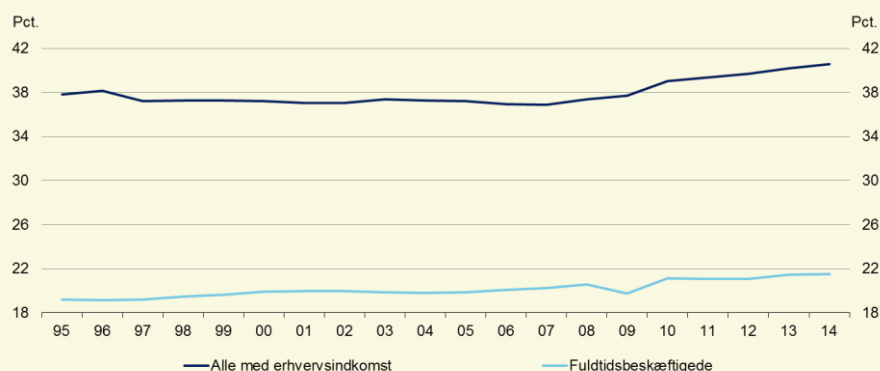
Anm.: Erhvervsindkomsten er sammensat af lønindkomst, honorarer, syge- og barseldagspenge og virksomhedsindkomst. Erhvervsindkomsten er opgjort på personniveau.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Det kan også spille en rolle, at der er kommet flere på deltid. Eksempelvis er antallet af over 65-årige, der er i beskæftigelse, steget siden 1995, jf. figur 4. Ændringer i antallet af deltidsansatte kan have betydning for udviklingen i forskellene i erhvervsindkomsterne. Det skyldes, at deltidsansatte typisk har en relativt lav årlig erhvervsindkomst. For at blive klogere på, om udviklingen i erhvervsindkomsterne afspejler større lønspredning, er det relevant at se nærmere på fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere. Dermed bliver der blandt andet korrigeret for, at der er kommet flere studerende og ældre på arbejdsmarkedet.

Hvis man alene ser på fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere, er forskellen i erhvervsindkomst steget en smule mindre end, hvis der ses på alle med erhvervsindkomst under ét, jf. figur 5. Stigningen reduceres særligt i perioden siden 2008.

Figur 5

Forskelle i personlige erhvervsindkomster for alle med erhvervsindkomst og fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere, 1995-2014

Anm.: Gini-koefficienter for over 18-årige med erhvervsindkomst og 18-65-årige fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere. Se i øvrigt anmærkningen til figur 1.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der er dog fortsat tegn på, at forskellene i erhvervsindkomsterne stiger en smule efter 2008. Det skyldes imidlertid ikke større indkomstforskelle, men teknik.

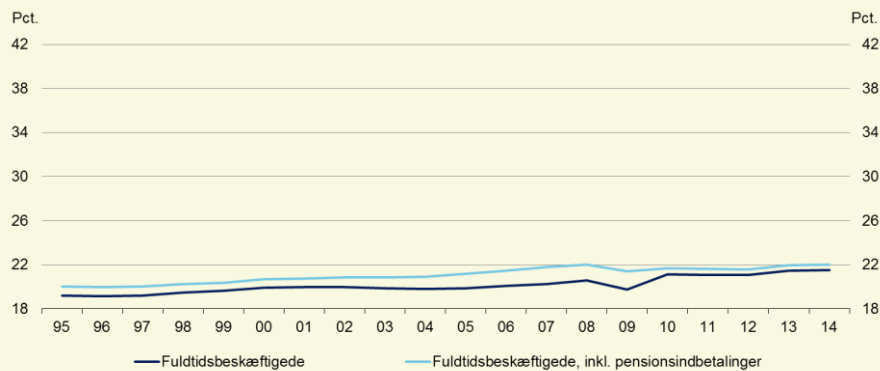
Fra 2009 til 2010 er udviklingen kraftigt påvirket af, at der blev indført et loft over indbetalinger på ratepensioner, hvilket beregningsteknisk øgede indkomstforskellene.

Loftet betyder, at der fra 2010 ikke er mulighed for at foretage store indbetalinger til denne pensionsform, heller ikke på en arbejdsgiveradministreret ordning. De berørte – som typisk ligger højt i indkomstfordelingen – vil i stedet få en højere indkomst nu mod lavere indkomster senere som følge af lavere pensionsudbetalinger, når de trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Loftet skærper beskatningen af gruppen, men fører på kort sigt til større forbrugsmuligheder.

Hvis der ses på erhvervsindkomster for fuldtidsbeskæftigede inklusive pensionsindbetalinger, så er indkomstforskellene uændrede fra 2008 til 2014, jf. figur 6.

Figur 6

Forskelle i personlige erhvervsindkomster for fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere hhv. uden og med pensionsindbetalinger, 1995-2014

Anm.: Gini-koefficienter for 18-65-årige hhv. med erhvervsindkomst og fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere. Se i øvrigt anmærkningen til figur 1.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der er flere metoder til at opgøre indkomstforskelle. En af de mest brugte er Gini-koefficienten, som beskriver spredningen i indkomstfordelingen med ét tal. Der er dog risiko for, at nuancer går tabt. Hvis man ønsker en mere nuanceret beskrivelse af indkomstforskellene, kan man supplere med andre mål.

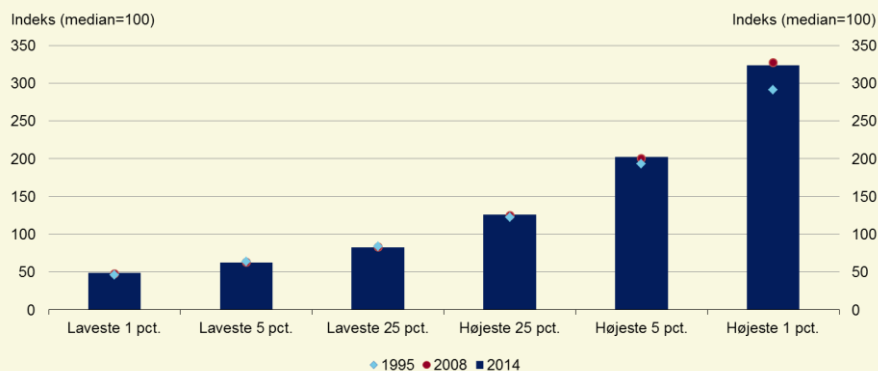
En mulighed er at sammenligne indkomsten for personen i midten af erhvervsindkomstfordelingen (medianindkomsten) med indkomsten for personer, som er placeret andre steder i indkomstfordelingen. Sådant en opgørelse bekræfter, at der ikke er tegn på stigende lønspredning siden 2008.

Erhvervsindkomsterne for fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere andre steder i indkomstfordelingen udgør således samme andel af erhvervsindkomsten for fuldtidsbeskæftigede i midten af indkomstfordelingen i 2014 som i 2008.

Eksempelvis havde lønmodtageren, der lige akkurat havde en erhvervsindkomst i top 5 pct., en dobbelt så stor erhvervsindkomst, som lønmodtageren i midten af indkomstfordelingen i både 1995, 2008 og 2014. For lønmodtageren, som lige akkurat havde en erhvervsindkomst i top 1 pct., steg indkomsten i forhold til medianen fra 1995 til 2008, hvorefter den relative forskel var den samme i 2014 som i 2008, jf. figur 7.

Figur 7

Personlige erhvervsindkomster forskellige steder i indkomstfordelingen ift. medianindkomsten

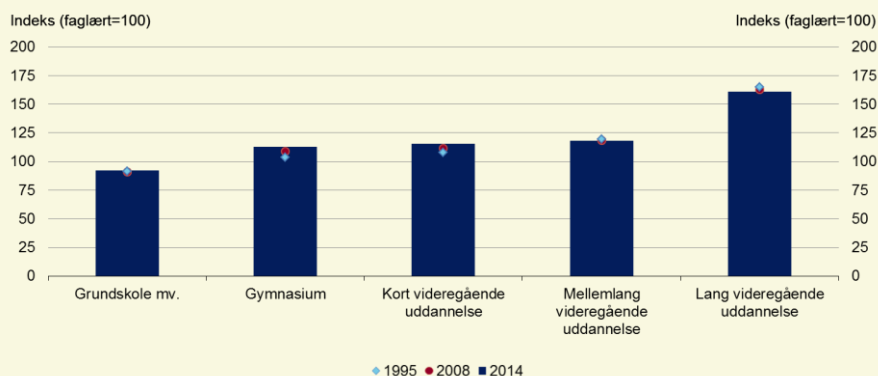
Anm.: Personlig erhvervsindkomst inkl. pensionsindbetalinger for 18-64-årige fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere. 'Højeste 25 pct.' er indkomsten for personen, hvor præcis 25 pct. af befolkningen har en højere indkomst.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der er heller ikke tegn på større indkomstforskelle på tværs af uddannelsesniveauer. Således har den gennemsnitlige erhvervsindkomst for personer med en kort videregående uddannelse været ca. 15 pct. højere end for faglærte i hele perioden, jf. figur 8.

Figur 8

Personlige erhvervsindkomster for forskellige uddannelsesniveauer ift. indkomsten for faglærte

Anm.: Personlig erhvervsindkomst inkl. pensionsindbetalinger for 18-64-årige fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere. Indekset er udregnet som den gennemsnitlige personlige erhvervsindkomst for den enkelte uddannelsesgruppe ift. den gennemsnitlige personlige erhvervsindkomst for faglærte.

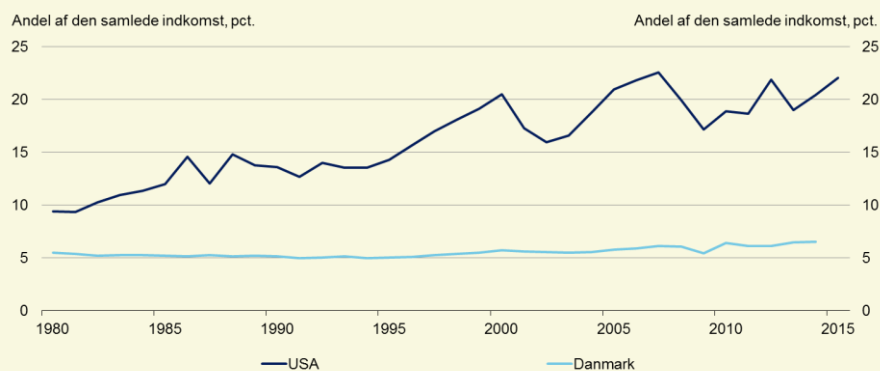
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Der er i disse år også fokus på indkomstudviklingen i toppen af indkomstfordelingen, de såkaldte topindkomster. Topindkomsternes andel af den samlede indkomst er steget markant i blandt andet USA, men fænomenet kan ikke genfindes i Danmark, jf. boks 1.

Boks 1

Analyse af topindkomster i Danmark

I Danmark er indkomstforskellene relativt små sammenlignet med andre lande, og de højeste indkomster udgør i 2014 omtrent den samme andel af de samlede indkomster som for 30 år siden, jf. figur.

Anm: Opgørelsen for USA afviger fra den tilsvarende opgørelse i *Økonomisk Analyse nr. 23, december 2014, Topindkomster i Danmark* som følge af reviderede tal fra World Wealth and Income Database.

Kilde: World Wealth and Income Database samt egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Den øverste 1 pct. af indkomstfordelingen er kendetegnet ved en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet. Næsten alle er således lønmodtagere eller selvstændige. Topindkomstgruppen er desuden karakteriseret ved et højt uddannelsesniveau, ved en høj ugentlig arbejdstid og ved i højere grad at have påtaget sig ledelsesansvar end beskæftigede længere nede i indkomstfordelingen.

Læs mere i *Økonomisk Analyse nr. 23, december 2014. Topindkomster i Danmark* (www.oim.dk).